
Tapatybė ir pakartojimas

Audronė Žukauskaitė

*Kultūros, filosofijos ir
meno institutas,
Saltonišlių g. 58,
LT-2600 Vilnius*

Straipsnyje keliama mintis, jog kiekvienos tapatybės (seksualinės, socialinės, politinės) pagrindą sudaro pakartojimas. Pakartojimas atgaline tvarka kartojamam reiškiniui suteikia tapatybę bei galią. Vadinasi, tapatybės yra kuriamos performatyviai pačiu pakartojimo (pamėgdžijimo, citavimo, parodijavimo) aktu. Tapatybės sąvoka praranda substancinį pobūdį ir yra apibrėžiama pagal kontekstą. Tokiu būdu seksualinės, socialinės, politinės tapatybės atsiduria anapus gėrio ir blogio – geriausiai atveju joms gali būti taikomi nebent scenos ir žanro reikalavimai.

Raktažodžiai: *tapatybė, skirtumas, pakartojimas, imitacija, performatyvumas*

O jeigu jau mėgdžiotų, tai jiems pritiktų iš pat vaikystės pamėgdžioti narsumą, nuosaikumą, padorumą, laisvo žmogaus elgesį ir visus kitus panašius dalykus. Jie neturėtų daryti žemų dalykų, neturėtų pamėgdžioti gėdingų ir nusikalstamų dalykų, kad mėgdžiodami patys iš tikrųjų nepasidarytų tokie. Argi nepastebėjai, kad mėgdžijimas, jeigu jis tęsiasi nuo mažens, virsta įpročiais ir prigimties bruožais – jis paveikia kūną, balsą ir dvasią? [...] Mes neleisime, – tariau, – kad tie, kuriais mes rūpinamės ir kurie turėtų tapti šauniais vyrais, vyrai būdami, pamėgdžiotų moterį – jauną ar seną, su vyru besivaidijančią ar su dievais besiginčijančią, besididžiuojančią savo laime arba nelaimėje dejuojančią, liūdinčią ar verkiančią; dar labiau drausime pamėgdžioti sergančią, gimdančią ar mylinčią moterį. [...] Neleisime mėgdžioti nei vergų, nei vergių, dirbančių vergo darbą... Neleisime mėgdžioti ir blogų žmonių, bailių, kurie elgiasi priešingai, negu mes nustatėme... Aš manau, kad nereikia pratintis pamėgdžioti ir bepročių kalbos bei elgesio; reikia pažinti išprotėjusius ir nedorus žmones – vyrus ir moteris, bet nereikia daryti ką nors panašaus ar juos pamėgdžioti. Na, – tariau, – o ar reikia pamėgdžioti kalvius arba kokį kitą darbą dirbančius, irkluojančius trijeras arba duodančius irkluotojams taktą, arba darančius ką nors panašaus? – Kaip jie galėtų pamėgdžioti, – tarė jis, – juk jiems uždrausta tokiais dalykais užsiimti [9: 104–105].

PANAŠUMAS, SKIRTUMAS, IMITACIJA

Kodėl pamėgdžijimo klausimas Platonui toks opus, kodėl jis nuolat skausmingai pasikartoja skirtinguose kūriniuose? Kaip gali tokia atsitiktinė ir nereguliari praktika, kaip pamėgdžijimas, kelti grėsmę valsty-

bės sargybinio dorybingumui, o bendrai paėmus – jo socialiniam tapatumui? Šis Platono rūpestis mums sufleruoja, jog tapatybės klausimas yra glaudžiai susijęs su pamėgdžijimo menu, kuris turi galios šią tapatybę susilpninti ar kitaip deformuoti. Nes, priešingu atveju, argi būtų suabejota sargybinio atsparumu klaidai ir nedorybei?

Norėdami perprasti pamėgdžijimo esmę, aptinkame, jog jo pagrindą sudaro pakartojimas. Pakartojimas neišvengiamai apeliuoja į panašumą – pakartotas dalykas siekia prilygti pakartojamam. Kita vertus, kad pakartojimas taptų įmanomu, jis turi produkuoti ir skirtumą: pakartotas dalykas kiekvieną kartą yra jau kitas, nes, priešingu atveju, turėtume ne pakartojimą, bet tapatybę, tą patį dalyką. G. Deleuze'as teigia, jog pakartojimas gamtos srityje reiškia tam tikrą dėsnį arba taisyklę. Tačiau socialinėje plotmėje pakartojimas veikiau sukuria išimtį iš taisyklės, jis ne tiek normatyvizuoja pakartojamo dalyko reikšmę, kiek ją iškraipo [6: 3]. Kitaip tariant, pakartojimas socialinėje plotmėje neišvengiamai virsta pamėgdžijimu, jis yra aiškiai mimetinės prigimties.

Deleuze'o sukurta simuliacijos sąvoka detalizuoja panašumo ir skirtumo santykį. Neatsitiktinai Deleuze'as nurodo į Platono filosofiją, kur tapatybė ir skirtumas yra apmąstomi per kopijos ir originalo sąveiką. Kaip žinoma, Platonui tik formos yra tikros, o visos kitos žemiškos manifestacijos yra tik šių formų kopijos arba imitacijos. Originalo ir kopijos panašumo ryšys yra pagrindinis, o skirtumas jų atžvilgiu yra išvestinis. „Skirtumas yra suprantamas tik per palyginimo žaismę tarp dviejų panašumų: tarp pavyzdinio panašumo identiškam originalui ir imituojamo panašumo, sukuriančio daugiau ar mažiau panašią kopiją“ [6: 127]. Tačiau Deleuze'as pažymi, jog

platoniskame reprezentacijos pasaulyje yra tokių figūrų, kurios siekia ne atitikti originalą, bet tik jį imituoti. Tai sofistai, imituojantys žinojimą, rašymas, kuris, sukurdamas gyvos kalbos išpūdį, imituoja išmintį, bei imituojantys poetai, kurie pamėgdžioja ne „tikrąją dalykų padėtį“, o tik jų regimybę. Imitaciją arba simuliakrą Deleuze'as skiria nuo paprasto panašumo: panašumo atveju skirtumas tarp originalo ir kopijos reiškia skirtumą panašumo viduje, tai skirtumas tarp iš esmės tapačių dalykų. Tuo tarpu simuliakras nėra tai, ką jis simuliuoja: jis tik reprodukuoja originalo regimybę, tačiau tik kaip padarinys arba efektas. Šis efektas sukuriama skirtumo tarp simuliakro ir jo pamėgdžiojamo objekto pagrindu. Simuliakras „sukuriama nesugretinamumo ar skirtumo pagrindu. Jis internalizuoja nepanašumą“ [5: 258]. Simuliakras paneigia tapatybės ir panašumo prioritetą skirtumo atžvilgiu: skirtumas yra pirminis, tuo tarpu tapatybė ir panašumas yra antriniai ir išvestiniai.

Deleuze'o manymu, svarbiausia platonizmo užduotis – įtvirtinti perskyrą tarp kopijos ir simuliakro: prioritetą turi būti suteikiamas kopijai, o simuliakras turi būti pašalintas. Šio skyrimo pagrindas yra griežtai moralinis: „būtent dėl šių moralinių priežasčių simuliakru reikia atsikratyti, o skirtumą subordinuoti tapačiam ir panašiam“ [6: 127]. Kadangi simuliakrus apibrėžia jų gebėjimas imituoti daiktų regimybes, jie pačiu savo egzistavimu žlugdo galimybę atskirti tikrus daiktus nuo iliuzijų. Taigi simuliakras sudaro sąlygas „apversti platonizmą“, paneigti originalo pirmumą kopijos atžvilgiu. Tokiame pasaulyje nėra originalų: viskas tampa simuliacija, kuri nenurodo nei į jokią kopiją, nei į kopijavimą, bet „į veiksmą, kuriuo pati modelio ar privilegijuotos pozicijos idėja yra atmesta ir pakeista. Simuliakras tampa tokia instancija, kuri įtraukia į save skirtumą, [...] taigi panašumas yra panaikinamas tokiu būdu, jog jau neįmanoma nurodyti nei į kopiją, nei į originalą“ [6: 69].

„Apversto platonizmo“ būklėje tapatybė yra ne pirminė duotis, bet imituojančios veiklos padarinys: mimezė ne pakartoja jau egzistuojančią tapatybę, bet būtent pakartojimo būdu tapatybė įgauna „pirminės“ substancijos pobūdį. Tai reiškia, jog pakartojimas veikia atgaline tvarka: „pirminis įvykis“ substancializuojamas, jis įgauna reikšmę ir galią tik tuomet, kai yra pakartojamas. Klasikiniu retroaktyvios konstitucijos pavyzdžiu galėtume laikyti Deleuze'o aprašytą Bastilijos paėmimo atvejį: parodoma, jog Bastilijos paėmimas tampa įvykiu tik tuomet, kai jis kasmet simboliškai pakartojamas, kai jis imamas švęsti kaip įvykis. Tokiu būdu antras ir trečias kartas ne pridėdami prie pirmojo, bet pirmasis kartas įgauna savo *n*-ąją, mistinę galią pakartojimo dėka [6: 1]. Imitacija visuomet linkusi falsifikuoti imituojamo objekto

atsiradimą ir pradžia, pateikti netikrą šio objekto „gimimo liudijimą“.

PERFORMATYVI TAPATYBĖ: GIMINĖS MASKARADAS

Jei pakartojimas atgaline tvarka turi galios keisti tapatybę, kas yra šio pakartojimo „autorius“ arba „subjektas“, turintis šią išskirtinę galią? Jei pakartojimas keičia kartojamą dalyko tapatybę, akivaizdu, jog tai yra veiksmas, o ne vien grynosios refleksijos judesys. Pakartojimas yra performatyvus veiksmas, kuris įgyvendina tai, ką teigia savo ištariamu teiginiu. Kaip nurodo L. Austino knygos pavadinimas, žodžiai gali ne tik pavadinti, bet ir kurti daiktus. Taigi pakartojimas ne tik konstatuoja ar reprezentuoja esamą dalykų padėtį, bet pats tam tikrą padėtį sukuria arba įsteigia. Performatyvus yra veiksmas, o veiksmas savo ruožtu nurodo veikėją ir vėl grąžina prie klausimo: kas yra šio veiksmo „subjektas“? Kaip teigėme anksčiau, pakartojimo veiksmas falsifikuoja savo imitacijos objekto „pradžią“ ir galią, įsteigdamas ją pačiu simboliniu pakartojimo aktu. Analogiškai galime teigti, jog performatyvus pakartojimas lygiai taip pat falsifikuoja ir savo „subjekto“ autoritetą bei galią. Pakartodamas arba cituodamas tam tikras socialines konvencijas ir normas, teiginys performatyviai įgauna savo galią. „Ar performatyvus teiginys galėtų būti sėkmingas, – klausia Derrida, – jei jo formulavimas nekartotų 'kodinio' ar nuolat pakartojamo teiginio, kitaip tariant, jei formulė, kurią aš ištariu norėdamas pradėti susirinkimą, nuleisti laivą į vandenį ar sutuokti porą, nebūtų laikoma atitinkančia nuolat kartojamą modelį, jei ji nebūtų laikoma šio modelio 'citata'?“ [7: 18].

J. Butler teigia, jog pakartojimo arba citavimo procedūra atlieka metalepsės veiksmą, kuriuo subjektas, „cituojantis“ tam tikrą normą, laikinai tampa fiktyvia ir pavėluota performatyvaus teiginio pradžia. Subjekto statusas – autorinis bei autoritarinis – be jokios abejonės yra paties citavimo veiksmo pasekmė. Toks subjekto statusas yra išvestinis, jis simuliuoja įsivaizduojamą cituojamo teiginio šaltinį ir pradžia [3: 49–50]. „Jei performatyvus laikinai nusiseka [...], tai įvyksta dėl to, kad veiksmas atkartoja buvusius veiksmus ir akumuliuoja jų autoriteto galią pakartodamas ir cituodamas ankstesnes ir įtakingas praktikas. [...] Jokia sąvoka ar teiginys negali funkcionuoti performatyviai neakumuliuodami ir nesimuliuodami galios istoriškumo“ [3: 51]. Tokia performatyvaus veiksmo samprata akivaizdžiai siejasi su L. Althusserio interpeliacijos procedūra, kuri būtent interpeliacijos veiksmu konstituoja subjektą, suteikia jam vienokią ar kitokią tapatybę. Vadinasi, subjektas nėra sau tapati bei akivaizdi duotybė, bet ideologijos interpeliacinių praktikų įsteigiamas padarinys. Tokiu būdu interpeliacijos praktika ne tik kiekvieną

individa paverčia ideologiniu subjektu, bet iš esmės struktūruoja ir kuria pačią socialinę realybę. Šia prasme J. Butler formuluojama performatyvumo samprata visiškai atitinka Althusserio aprašytą interpelacijos procedūrą. Pasak minėtos autorės, „performatyvas nėra paskiras veiksmas, kurį atlieka jau įsteigtas subjektas, bet vienas iš galingų ir klasingų būdų, kuriais subjektai yra iškeliami iš savo išsklidusio socialinio sluoksnio į socialinę būtį, kuriuo jie inauguruojami į socialumą skirtingų ir galingų interpelacijų. Šia prasme socialinis performatyvas yra svarbiausia ne tik subjekto *formavimo*, bet ir jo politinio įvertinimo bei reformulavimo dalis [3: 160].

Performatyvus kiekvienos tapatybės pobūdis gali būti iliustruotas giminės tapatybės (*gender*) pavyzdžiu. Butler teigimu, giminė ne „reiškiama“ tam tikrais veiksmais ar gestais, bet, priešingai, tam tikra vaidyba (*performance*) retroaktyviai kuria giminės substancialumo, jos „pirminės esmės“ regimybę. Kitaip tariant, būtent pamėgdžiojimo menas atgaline tvarka performuoja giminės tapatybę, kuriai jau *post hoc* suteikiamas amžinybės, „amžinojo moteriškumo“ statusas. Moteriškumas laikomas tam tikru idealu, kurį visi ir visuomet tik „imituoja“, tačiau negalvojama, jog pati giminės tapatybė yra viso labo tik imitacija, t. y. moteriškumo neįmanoma atskirti nuo moteriškumo mimikrijos, moteriškumo maskarado. Kai transvestitas persirengia moterimi, visi supranta, jog jis tik imituoja moteriškumą, tačiau kai moteris persirengia moterimi, manoma, jog tai atspindi jos „tikrąją prigimtį“ [1: 145–146].

Giminės performatyvumo mechanizmas neatskiriamas nuo citavimo sąvokos: giminės normos įsigalioja tokiu mastu, kiek jos yra cituojamos kaip norma. Citavimo praktika įtraukia į tą patį laiko paradoksą, kurį nurodėme kalbėdami apie Deleuze'o Bastilijos pavyzdį: Viena vertus, citavimas, kaip ir kiekvienas pakartojimas, numato laikiškai pirmesnę modelį, kuriuo remiasi pakartojimas; kita vertus, citata retroaktyviai kuria cituojamo objekto reikšmę ir galią. Todėl ir citavimo būdu kuriamos seksualinės tapatybės normos ne tiek pakartojamos, kiek sukuriamos; performansas retroaktyviai ir dirbtinai įteisina jų galią. Cituodamas normą aš ne tik pakartuju jos turinį, bet prisiimdamas jį ir su juo susitapatindamas, aš ją įgyvendinu arba performuoju. Šis reiškinys yra griežtai autoreferentinis: normų būtinumas ir galia yra visiškai priklausomi nuo normų citavimo. Taigi performatyvumas nėra paskiras veiksmas, nes jis visuomet nurodo tam tikrą normą ar normų rinkinį; tačiau vos tik jis įgauna autoritarinio veiksmo statusą, jis linkęs paslėpti ar simuliuoti konvenciją, kurios pagrindu funkcionuoja. Slėpdamas savo kilmę ir istoriškumą, jis įgauna akivaizdžiai teatrališką pobūdį [2: 12–13]. Nesuvokianti savo veikimo pobūdžio ir priežasčių, giminės vaidyba (*performance*) visuomet yra teatrališka, primenanti naivų ir melanholišką maskaradą.

Svarbu pažymėti, jog cituojamos giminės normos arba, kaip pasakytų Lacanas, „giminės įstatymai“, ir jas cituojantis subjektas yra susieti abipusiai, implicitiniais ryšiais. Viena vertus, būtent citavimo mechanizmas produkuoja ir artikuliuoja cituojamas normas, tokiu būdu sukurdamas jų simbolinę galią; kita vertus, citavimo veiksmas produkuoja ir patį subjektą. Tokia subjekto interpretacija yra nesuderinama su laisvo, iki ar anapus normų egzistuojančio subjekto samprata. „Subjektyvacijos (*assujétissement*) paradoksą sukuria tai, jog subjektas, kuris norėtų šioms normoms pasipriešinti, yra pats šių normų sukurtas ir įgalintas“ [2: 15]. Nors tokia subjekto konstitucijos samprata nepanaikina laisvo veiksmo galimybės, būtina nepamiršti, jog šis laisvas veiksmas galimas tik kaip jau egzistuojančių praktikų pakartojimas, kitaip tariant, „laisvė“ yra imanentiška visuomet jau egzistuojančiai galiai.

PARODIJINIS PERFORMATYVUMAS

Iš esmės tą pačią problemą – tik socialinės tapatybės kontekste – J. Butler aptaria įvesdama parodijinio performatyvumo sampratą. Parodijinis performatyvumas nurodo tokį socialinės tapatybės konstravimo mechanizmą, kuriame, E. Laclau manymu, aptinkame neatitikimą tarp realiai įgyvendinto veiksmo ir tam veiksmui pritaikytos taisyklės. Faktiškai griežtas taisyklės įgyvendinimas per institucionalizuotą veiksmą (*performance*) yra neįmanomas, nes taisyklės taikymas panaikina pačią taisyklę. Prisiminkime J. Derrida suformuluotą pakartojimo sampratą: tam, kad kažkas būtų pakartotas, jis turi skirtis nuo savęs. Arba Wittgensteino sampratą apie taisyklės taikymą: tam, kad pritaikyčiau taisyklę, turiu turėti ir antrą taisyklę, kad žinočiau, kaip taikyti pirmąją ir t. t. Kitaip tariant, konkretus taisyklės taikymo pavyzdys implicitiškai priklauso pačiai taisyklei ir nuolat užima jos vietą. Taigi jei teigiame, jog parodinis performatyvumas atveria plyšį tarp aktualiai įgyvendinto veiksmo ir tam veiksmui panaudotos taisyklės, jei taisyklės taikymo pavyzdys implicitiškai priklauso pačiai taisyklei, parodija sudaro kiekvieno socialinio veiksmo pamatą.

Tokiu būdu bet kuris socialinis ar politinis veiksmas – streikas, rinkimų kalba, bet kurios represuotos grupės teisių reikalavimas – turi parodijinį elementą, nes tam tikros prasmės, kurios jau yra institucionalizuotos, yra perkeliamos į kitą kontekstą ir tokiu būdu praranda savo pažodinę, pirminę prasmę. Panašiai kaip citata, perkelta iš vieno konteksto į kitą, visiškai pakeičia savo prasmę ir tampa suprantama tik šiame kontekste, taip ir taisyklės pritaikymas ar įgyvendinimas visuomet iškreipia, deformuoja normatyvinę taisyklės prasingumą. Šis reikšmių judėjimas socialinės tapatybės klausimą perveda

į tropologinių perkėlimų registrą: prasminio perkėlimo judesys nėra valdomas būtinumo logikos, todėl gali būti priskiriamas poetinių tropų sričiai. Šio perkėlimo sukurti dariniai yra katachreziniai, t. y. jie visuomet „piknaudžiauja“ vartojamų žodžių reikšmėmis. Pavyzdžiui, kai seksualinės mažumos reikalauja „laisvės“, tai visuomet reiškia tam tikrus suvaržymus (vedybų kontraktą, paveldėjimo, įvaikinimo procedūras, etc.), kai kalbama apie gyvybės išsaugojimą (eutanazijos ir abortų atveju), pati gyvybės sąvoka vartojama labai ambivalentiškai, „moterų teisės“ dažniausiai reiškia teisę naudotis vyrų privilegijomis, „socialinis teisingumas“ implikuoja galimybę pasinaudoti kitų sukauptu turtu ir t. t. Būtent todėl Laclau kalba apie tai, jog socialumas yra organizuojamas kaip retorinė erdvė: retorinės figūros sudaro socialinio identiteto pagrindą [4: 77–78].

Ph. Lacoue-Labarthe'o ir J.-L. Nancy filosofija išryškina fiktyvų kiekvienos politinės tapatybės pobūdį: politikoje labiau nei kur kitur atsiskleidžia mimetinė bet kokios identifikacijos prigimtis. Ph. Lacoue-Labarthe'o ir J.-L. Nancy teigimu, pakartojimas, pamėgdžiojimas, imitacija glūdi pačioje politiškumo šerdyje. Pabrėždami figūratyvinę politikos ir politiškumo esmę, minėti autoriai kalba apie identifikaciją, poeziją, mimezį, figūrą, fikciją, sceną. Poetinė ir figūratyvinė politiškumo prigimtis išryškinama pasitelkus figūros sąvoką: politikos reikšmė / reikšminga politika neišsivaizduojama be figūracijos ar konfigūracijos. Viena vertus, politiškumas suprantamas kaip valia – figūruoti, kuri apibrėžia bet kurį totalitarinį režimą. Kita vertus, politiškumas suvokiamas kaip bendruomenės valia susitapatinti su tam tikra figūra, taigi šiuo atveju figūra yra bendruomeninės tapatybės pagrindas [10: xxii]. Politinis identitetas įgyjamas pasitelkus figūrą ir ją pamėgdžijant, imituojant. Tokiu būdu paaiškėja, jog mimezės esmę sudaro ne imitavimas, bet produkavimas plačiausia prasme – sukūrimas, fabrikavimas, demiurgija. Būtent todėl politinis spektaklis dažnai įgauna ritualo formą, o politinės aukos – *pharmakos* – vaizduojamos kaip mitinės būtybės – monstrai. „Ritualai, – kurie yra ne kas kita kaip institucionalizuoti ir kodifikuoti pakartojimai, – [...] funkcionuoja kaip ir bet kuri kita reprezentacija (bet kuris vaidinimas): jie atidengia ir maskuoja, panaikina „patį daiktą“, kurį reprezentuoja“, – teigia Lacoue-Labarthe'as. „Reprezentacija, nors ir laikoma antrine, reiškia pirminio poveikio, pačios pradžios praradimą“ [8: 108–109]. Tai reiškia, jog *mimesis* vienokiu ar kitokiu būdu yra ankstesnis už pačią reprezentacijos galimybę. *Mimesis*, priešingai nei *poesis*, neatveria tiesos, todėl beprasmiškos visos pastangos peržengti vaidinimą ar atsiriboti nuo ritualo estetikos: Lacoue-Labarthe'o ir Nancy teigimu, norint išeiti iš šio mimetinės reprezentacijos rato, reikia atsakyti figūros, t. y. de-figūruoti politiškumo lauką.

Mimesis, kaip žinoma nuo antikos laikų, yra svarbiausias visų menų komponentas, todėl galima daryti prielaidą, jog seksualinės-socialinės-politinės tapatybės funkcionuoja panašiai kaip ir pamėgdžiojimo pagrindu kuriami menai – komedija ir tragedija. *Mimesis* sukuria kiekvienos „stabilios“ tapatybės išsamonintą ar latentišką komizmą, jis sudaro prielaidas ironijai ir humorui atsirasti. Būtent todėl niekad nejuokaujantis Platonas neapkenčia pamėgdžiojimo: jis sukuria erdvę iškraipymams, netikslumui, ironijai ir humorui. Deleuze'o teigimu, pakartojimas visuomet reiškia išimtį, transgresiją, jis neišvengiamai pažeidžia moralės įstatymus. Šie pažeidimai esti dviejų būdų: įstatymas atmetamas arba suvokus jo principus, arba pasekmes. Pirmasis įstatymo pažeidimo atvejis yra ironiškas, ironija čia pasirodo kaip principų žinojimo ir valdymo menas; antrasis atvejis priklauso humorui – pasekmių, nuopolių ir netobulumo menui [6: 5]. Įdomu, jog Platonas taip pat skiria „žinantį“ pamėgdžiojimą nuo „nežinančio“: pirmąjį atvejį galėtume identifikuoti kaip ironiją, antrasis priklausytų humoro, maskarado, balagano sričiai.

Atsietas nuo moralinio įstatymo srities, pakartojimas išveda mus anapus gėrio ir blogio. Pakartojimo spektakliui negalime pritaikyti nei moralinių reikalavimų, nei jokių kitų verifikacijos kriterijų: konkretus socialinio ar politinio vaidmens aktualizavimo atvejis sunaikina pačią socialinio vaidmens normatyvumo sampratą, jis neišvengiamai virsta šio vaidmens parodija (simptomiškai čia „Dviracio žynių“ personažai). Kai kiekvienas socialinis vaidmuo virsta savo paties parodija, jai galima pritaikyti tik scenos ir žanro reikalavimus – įtikina ši vaidyba ar ne, priklauso ji nuomonės – humoro ar žinojimo – ironijos sričiai. Vieni socialiniai performansai įvaldo pasekmių, paviršiaus meną – tokio „nežinančio pamėgdžiojimo“ pavyzdžiui galėtume laikyti giminės maskaradą; kiti, pavyzdžiui, politiniai performansai implikuoja ir taisyklės, normos žinojimą ir kartu visišką jos nepaisymą – tai „parodinis performatyvumas“. Būtent todėl socialinės tapatybės scena visuomet yra obsceniška – repertuaras keičiasi nuo neskoningo bei naivaus, savo egzistavimo prielaidų nesuvokiančio, maskarado iki ciniškos ir nepadorios socialinės parodijos.

Gauta
2002 05 02

Literatūra

1. Butler J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge, 1990.
2. Butler J. *Bodies That Matter. On The Discursive Limits of Sex*. New York, London: Routledge, 1993.
3. Butler J. *Excitable Speech. A Politics of the Performative*. New York, London: Routledge, 1997.
4. *Contingency, Hegemony, Universality. Contemporary Dialogues on the Left*. J. Butler, E. Laclau, S. Žižek (eds.). London, New York: Verso, 2000.

5. Deleuze G. *The Logic of Sense*. New York: Columbia University Press, 1990.
6. Deleuze G. *Difference and Repetition*. New York: Columbia University Press, 1994.
7. Derrida J. Signature, Event, Context. *Limited Inc.* Ed. Gerald Graff. Evanston: Northwestern UP, 1988.
8. Lacoue-Labarthe Ph. *Typography. Mimesis, Philosophy, Politics*. Cambridge, Mass., London, Engl.: Harvard UP, 1989.
9. Platonas. *Valstybė*. Vilnius: Pradai, 2000.
10. Sparks S. Introduction: *Politica Ficta*. Lacoue-Labarthe Ph., Nancy J.-L. *Retreating the Political*. London, New York: Routledge, 1997.

Audronė Žukauskaitė

IDENTITY AND REPETITION

S u m m a r y

The article discusses the idea that every identity (sexual, social, or political) is based on the act of repetition. Identities are produced only by means of reiteration and gain their value and power retroactively. Identities are produced as a performative act, which takes different forms of imitation, citation, or parody. This means that identities have no substantial character and are defined by the context. In this case sexual, social, or political identities should be interpreted not in moral definitions, but by the criteria of genre and scene.